

สรุปและเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัยโดยสังเขป

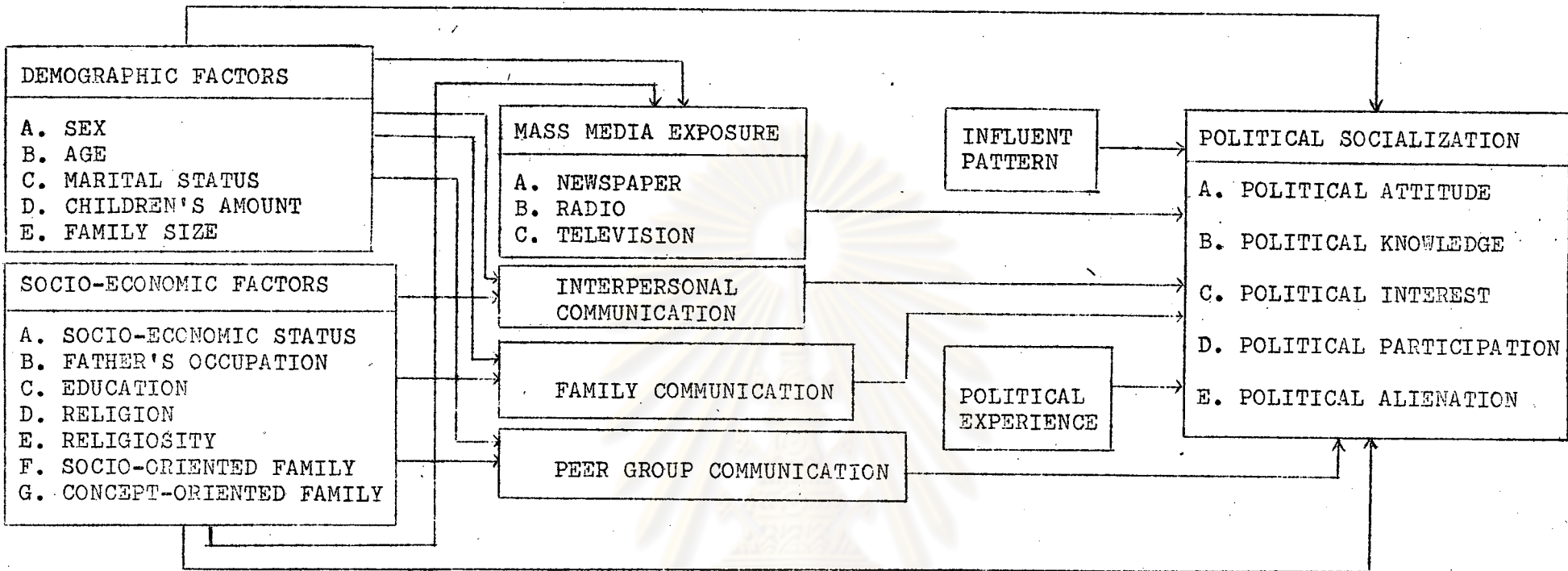
การเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นระบบการเมืองและการปกครองที่ยอมรับกัน
ในประเทศไทย ซึ่งยังไม่เคยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาตามที่มุ่งหวังไว้ด้วยสาเหตุ
หลายประการ สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่ประชาชนของประเทศยังไม่สามารถ
ปรับตัวและวิถีการดำเนินชีวิตให้เข้ากับระบอบประชาธิปไตยได้ การวิจัยนี้เชื่อว่าแนว
ทางการพัฒนาที่สำคัญและมีโอกาสที่จะเป็นไปได้แม้จะต้องใช้เวลานาน ก็คือ การทำให้
ประชาชนในประเทศมีวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบประชาธิปไตย โดยผ่านกระบวนการ
การสังคมนิยมทางการเมือง ซึ่งการดำเนินไปของกระบวนการสังคมนิยมทางการเมือง
มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับการสื่อสาร เพราะเมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่า การ
สื่อสาร ก็คือ โครงสร้างขั้นพื้นฐานของสังคม ดังนั้น การดำเนินไปของกระบวนการสังคมนิยม
ทางการเมือง ก็คือ การดำเนินไปของกระบวนการสื่อสารในเรื่องการเมือง นั่นเอง
จึงกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองย่อมจะมีผลในการรักษาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม
ทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองได้

การวิจัยนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษากระบวนการสังคมนิยมทางการเมืองของบุคคล
โดยแยกเป็นตัวแปรย่อย คือ ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีความรู้ความ
เข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีความสนใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทาง
การเมือง และการมีความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่าง
กระบวนการสังคมนิยมทางการเมือง กับพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคล โดยแยกพฤติกรรม
การสื่อสารออกเป็น การเปิดรับข่าวสารการเมืองทางสื่อมวลชน ซึ่งประกอบด้วย หนังสือพิมพ์
วิทยุ และโทรทัศน์ การสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องการเมือง การสื่อสารภายในครอบครัว

ในเรื่องการเมือง และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง และยังได้นำเอาปัจจัยอื่น ๆ ที่คาดว่าอาจจะมีความสัมพันธ์กับกระบวนการสังคมประเพณีทางการเมืองของบุคคล เขารวมในการศึกษาด้วย ตามหลักการของการวิจัยเชิงสำรวจ ได้แก่ ปัจจัยการเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดเห็น ปัจจัยการมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมือง ปัจจัยทางประชากร คือ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร และขนาดครอบครัว และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม คือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพบิดา ระดับการศึกษา การถือศาสนา ความเคร่งศาสนา ลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มเป็นแบบ Socio-Oriented และลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มเป็นแบบ Concept-Oriented

วิธีการวิจัยได้กระทำโดยการสำรวจจากคณาจารย์ เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นตัวแทนประชากรสองกลุ่มอาชีพ ในท้องถิ่น ชะตอเมืองบุรี กรุงเทพมหานคร กลุ่มอาชีพทั้งสอง ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพคานเกษตรกรรม คือผู้ทำนา และกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพคานอุตสาหกรรม คือ ผู้ที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม จำนวนรวม 295 คน โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เหตุที่ศึกษากลุ่มตัวอย่าง ผู้รับการสัมภาษณ์สองอาชีพในท้องถิ่นดังกล่าว เพราะต้องการเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างของข้อมูลของตัวแทนประชากรในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Transitional Society) ไปในคราวเดียวกันด้วย

สำหรับรายละเอียดในการศึกษา ในส่วนแรก คือ บทที่ 4 และบทที่ 5 เป็นการศึกษาลักษณะความเป็นไปของกระบวนการสังคมประเพณีทางการเมือง และลักษณะพฤติกรรมสื่อสาร โดยมุ่งเน้นในเรื่องพฤติกรรมสื่อสารทางการเมือง ของผู้รับการสัมภาษณ์ โดยเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มอาชีพพร้อมกันไป สิ่งที่ที่น่าสนใจที่ได้พบจากการวิเคราะห์ในส่วนนี้ แม้จะไม่ใช่มลที่คาดหวังกจากการวิจัย คือ พฤติกรรมสื่อสารในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะการเปิดรับข่าวสารการเมืองทางสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับปัจจัยประชากรและปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการ อย่างเห็นได้ชัด คือ เพศ การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

แผนภาพที่ 1 แสดงการศึกษาสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสาร ปัจจัยการเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดเห็น ปัจจัยการมีส่วนร่วม
 ในเหตุการณ์ทางการเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม กับกระบวนการสังคมประเพณีทางการเมือง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลที่ได้จากการวิจัย มีดังนี้.-

1. ลักษณะของกระบวนการสังคมประกิตทางการ เมืองของผู้รับการสัมภาษณ์

ก. ทัศนคติทางการ เมืองแบบประชาธิปไตย

ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้ทำนา และกลุ่มผู้ทำงานในโรงงานต่างมีทัศนคติทางการ เมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกัน

ข. ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการ เมืองแบบประชาธิปไตย

พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ทำนา มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการ เมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ผู้ทำงานในโรงงานมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการ เมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูง

ค. ความสนใจทางการ เมือง

พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้ทำนา และกลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน ต่างมีความสนใจทางการ เมืองอยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกัน

ง. การมีส่วนร่วมทางการ เมือง

พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้ทำนา และกลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน ต่างมีส่วนร่วมทางการ เมืองอยู่ในระดับต่ำ เป็นส่วนใหญ่ เช่นเดียวกัน

จ. ความรู้สึกแยกตนเองจากการ เมือง

พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งกลุ่มผู้ทำนา และกลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน ต่างมีความรู้สึกแยกตนเองจากการ เมืองอยู่ในระดับปานกลางและระดับสูงเป็นส่วนใหญ่

จะเห็นว่า ลักษณะต่าง ๆ ของกระบวนการสังคมประกิตทางการ เมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งสองกลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นไปในทำนองเดียวกัน นอกจาก การมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการ เมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งกลุ่มผู้ทำนามีน้อยกว่ากลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร กับ กระบวนการสังคมประเภท

ทางการเมือง

ก. ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

พบว่า ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ พฤติกรรมกรรมการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน (ซึ่งหมายความถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) การสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องการเมือง การสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องการเมือง และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง โดยมีการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนและการเปิดรับสื่อมวลชน เป็นพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าพฤติกรรมอื่น

ข. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย

พบว่า ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ พฤติกรรมกรรมการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน (ซึ่งหมายความถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) การสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องการเมือง การสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องการเมือง และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง โดยมีการเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เป็นพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าพฤติกรรมอื่น

ค. ความสนใจทางการเมือง

พบว่า ความสนใจทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ พฤติกรรมกรรมการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน (ซึ่งหมายความถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) การสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องการเมือง การสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องการเมือง และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง โดยมีการเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน และการสื่อสารระหว่างบุคคลในเรื่องการเมือง เป็นพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าพฤติกรรมอื่น

ง. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การเปิดรับข่าวการเมือง ทางสื่อมวลชน (ซึ่งหมายความถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) การสื่อสารระหว่างบุคคล ในเรื่องการเมือง การสื่อสารภายในครอบครัวในเรื่องการเมือง การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน ในเรื่องการเมือง โดยมีการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง เป็นพฤติกรรมที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกว่าพฤติกรรมอื่น

จ. ความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง

พบว่า การมีความรู้สึกแยกตนเองจากการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การเปิดรับข่าวการเมืองทางสื่อมวลชน (ซึ่งหมายความถึง หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้มีอยู่เฉพาะในกลุ่มผู้ทำนา และมีระดับของความสัมพันธ์ที่ไม่ชัดเจน

สรุปได้ว่า ผลของการวิจัยในส่วนนี้ สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1 ที่ว่า "ปัจจัยพฤติกรรมการสื่อสาร ได้แก่ การสื่อสารมวลชน การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารภายในครอบครัว และการสื่อสารในกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์ในระดับที่แตกต่างกัน กับ กระบวนการสังคมนโยบายทางการเมืองของบุคคล" ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดในทฤษฎีกระบวนการสังคมนโยบายทางการเมือง ที่ระบุว่า สื่อสารมวลชน เป็นสถาบันหนึ่งที่เป็นตัวแทน (Agent) ที่ให้การอบรมเรียนรู้ ถ่ายทอดค่านิยม ทศนิยม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ทางการเมือง แก่บุคคล ในการดำเนินกระบวนการสังคมนโยบายทางการเมือง และยังเป็นไปตามแนวความคิดในเรื่องการสื่อสารทางการเมือง ที่กล่าวไว้ว่า การสื่อสารเป็นหน้าที่ของระบบในขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะมีผลในการรักษาและเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมืองได้ เพราะกระบวนการสังคมนโยบาย ก็คือ กระบวนการสื่อสารนั่นเอง

ดังนั้น การนำเอาตัวแทนของกระบวนการสังคมนโยบายทางการเมืองบางประการ เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชน มาศึกษาในฐานะเป็นหน่วยของการสื่อสารในระบบสังคมจึงปรากฏผลสนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอื่น ๆ กับ กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง

ก. ปัจจัยการมีอิทธิพลทางความคิดเห็น

พบว่า ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย ความสนใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ ลักษณะการเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดเห็นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีระดับความสัมพันธ์สูงที่สุด แต่สำหรับในเรื่องความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ

จึงสรุปได้ว่า ผลของการวิจัยในส่วนนี้ สนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ว่า "ปัจจัยการมีอิทธิพลทางความคิดเห็น มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของบุคคล" ซึ่งกล่าวได้คือว่า จากการค้นพบแสดงว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ที่เป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดเห็น จะมีแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งความสนใจทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้อื่น อันเป็นลักษณะของผู้ที่เป็นผู้นำความคิดเห็น

ข. ปัจจัยการมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมือง

พบว่า ทศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ความรู้ความเข้าใจ เรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย ความสนใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้รับการสัมภาษณ์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ การมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมืองในระดับสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องความสนใจทางการเมือง จะมีความสัมพันธ์ในระดับสูงที่สุด แต่สำหรับในเรื่องความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง พบว่า มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยไม่ชัดเจน

จึงสรุปได้ว่า ผลของการวิจัยในส่วนนี้ สนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 3 ที่ว่า "ปัจจัยการมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของบุคคล" ทั้งนี้เป็นไปตามแนวความคิดในทฤษฎีกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองที่ระบุว่า โลกทัศน์และพฤติกรรมของบุคคลในเรื่องเกี่ยวกับการเมือง อาจเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปตามการเรียนรู้จากเหตุการณ์ทางการเมืองโดยตรงได้ เหมือนดังเช่นที่เรียนรู้ผ่านตัวแทนของกระบวนการสังคมประกิต

ค. ปัจจัยประชากร

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง มีเพียงบางประการที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ปัจจัยเพศ ซึ่งปรากฏว่า เพศชาย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ การมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ และมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ การมีความสนใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ในกลุ่มผู้ทํานา นอกจากนี้ ไม่ปรากฏความสัมพันธ์ที่เด่นชัด

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยในส่วนนี้ มีส่วนสนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 4 ที่ว่า "ปัจจัยประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร และขนาดครอบครัว มีความสัมพันธ์ในระดับที่แตกต่างกันกับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของบุคคล" อย่างไม่สมบูรณ์นัก

ง. ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

พบว่า มีปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมเพียงบางประการ ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ ในระดับที่ชัดเจน ได้แก่

1. สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีความสนใจทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์อย่างเห็นได้ชัดเจน นอกจากนี้มีความสัมพันธ์เล็กน้อย

2. ระดับการศึกษา พบว่า การมีระดับการศึกษาสูง คือ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 - ปริญญาตรี มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย และ การมีความสนใจทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ในระดับที่ชัดเจน นอกจากนี้เป็นความสัมพันธ์ที่มีระดับต่ำ

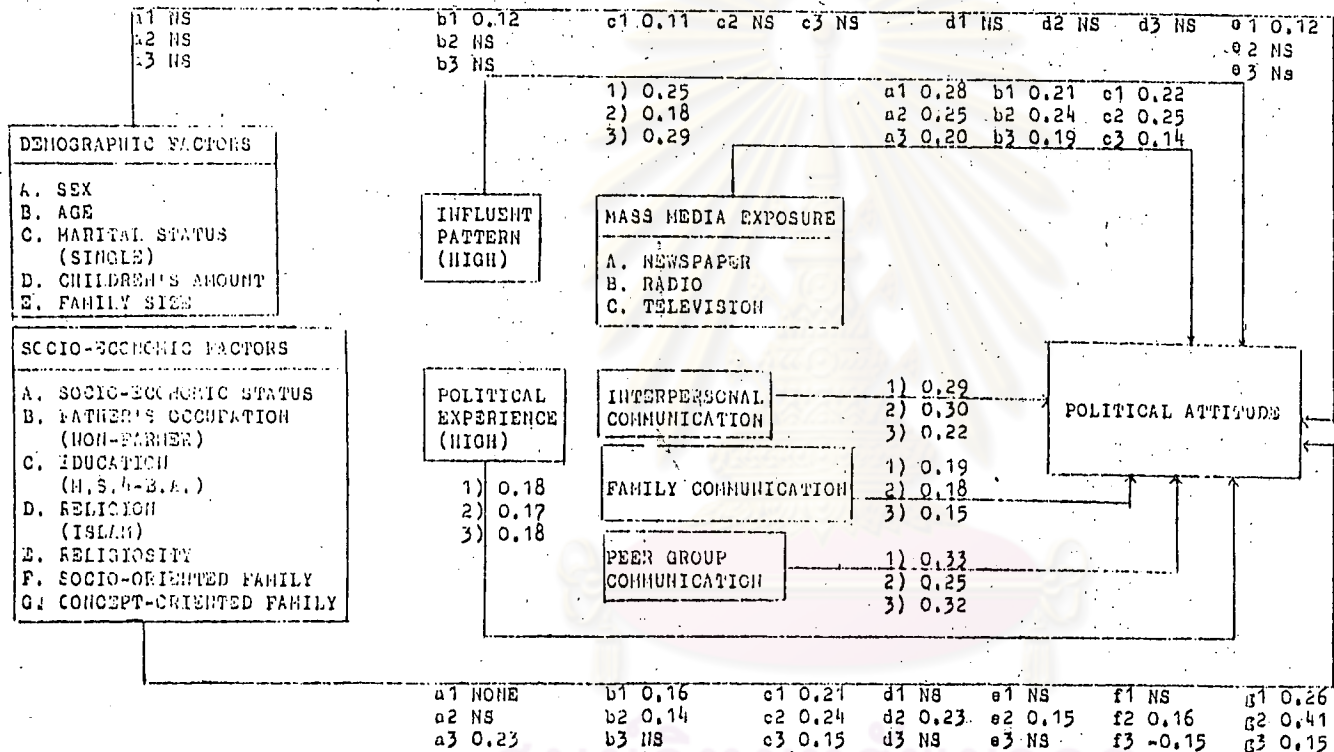
3. อาชีพคึก พบว่า การมีบิดาเป็นผูประกอบอาชีพที่มีไรเกษตรกร มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับ การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย ในระดับที่ชัดเจน

4. ลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มเป็นแบบ Concept-Oriented

พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับการมีทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย การมีความสนใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์อย่างเห็นได้ชัดเจน

สรุปได้ว่า ผลการวิจัยในส่วนนี้ มีส่วนสนับสนุนสมมติฐานของการวิจัยข้อที่ 5 ที่ว่า "ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อาชีพบิดา ระดับการศึกษา การถือศาสนา ความเคร่งศาสนา ลักษณะครอบครัวแบบSocio-Oriented และลักษณะครอบครัวแบบ Concept-Oriented มีความสัมพันธ์ในระดับที่แตกต่างกันกับกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมืองของบุคคล" อย่างไม่สมบูรณ์นัก

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

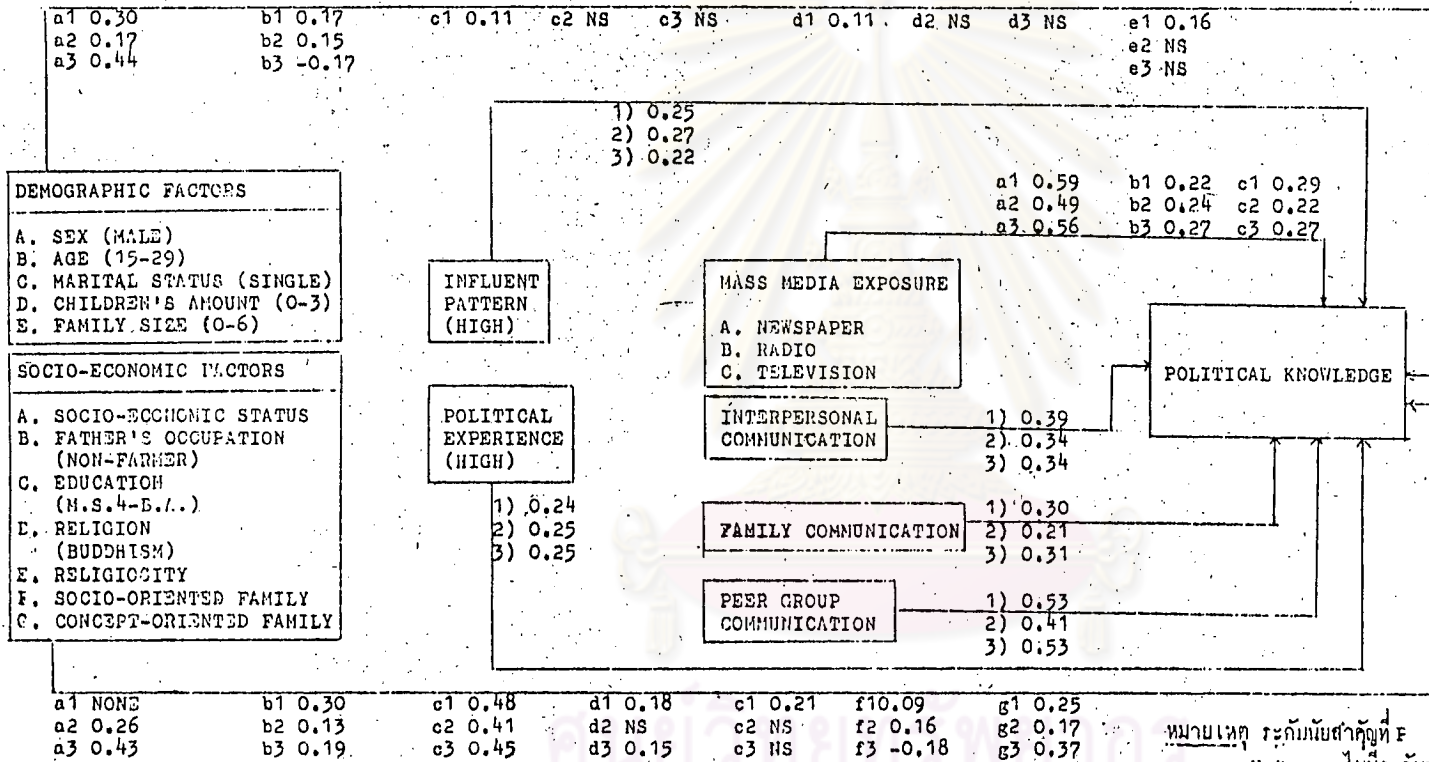

แผนภาพที่ 2 แสดงผลการศึกษาค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมทางการเมือง ปัจจัยการเป็นคู่อิทธิพลทางการเมือง ความถนัดในการมีประสบการณ์ทางการเมืองในเขตการปกครองเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมกับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญ $P < 0.05$

NS. = ไม่มีระดับนัยสำคัญ
 NONE = ไม่อาจนำมาหาค่าความสัมพันธ์ได้

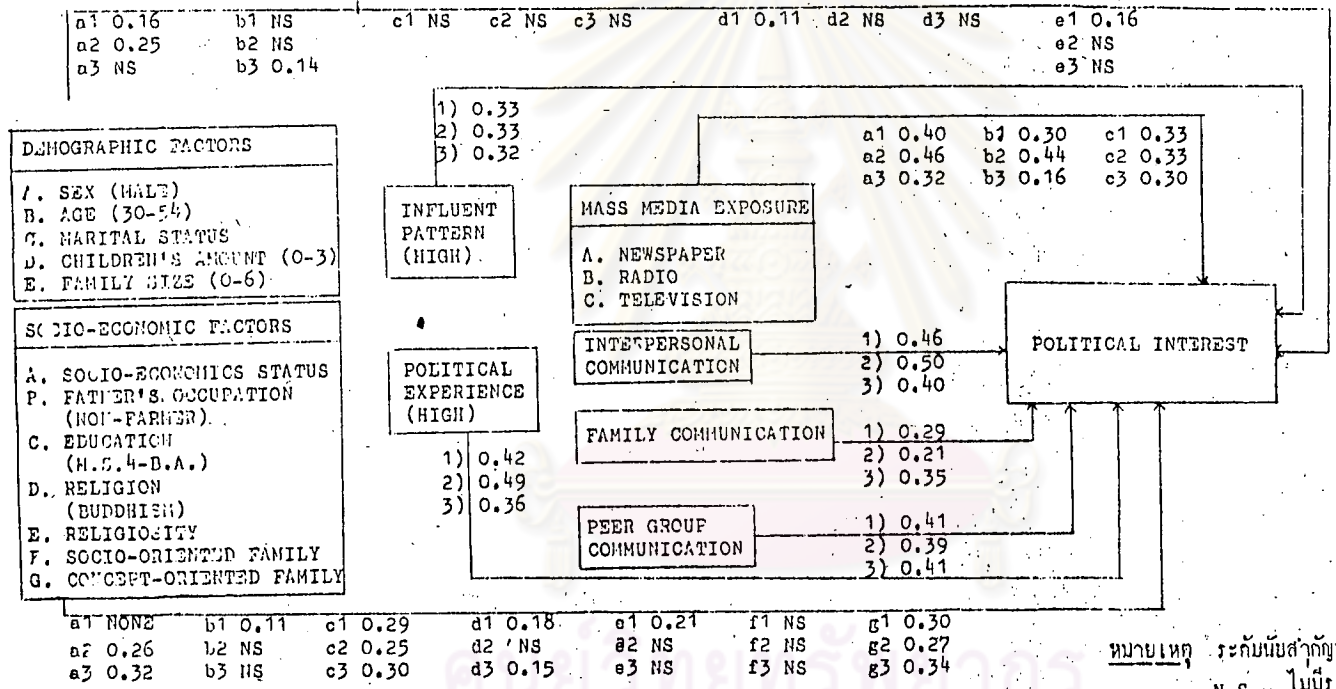
- 1 - ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
- 2 - ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้า
- 3 - ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มทำงานในโรงงาน

แผนภาพที่ 3 แสดงผลการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ปัจจัยการเป็นผู้นำเชิงเลขาทางความคิดเห็น
 ปัจจัยการมีประสบการณ์ในเหตุการณ์ทางการเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม
 กับความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญที่ $\alpha = 0.05$

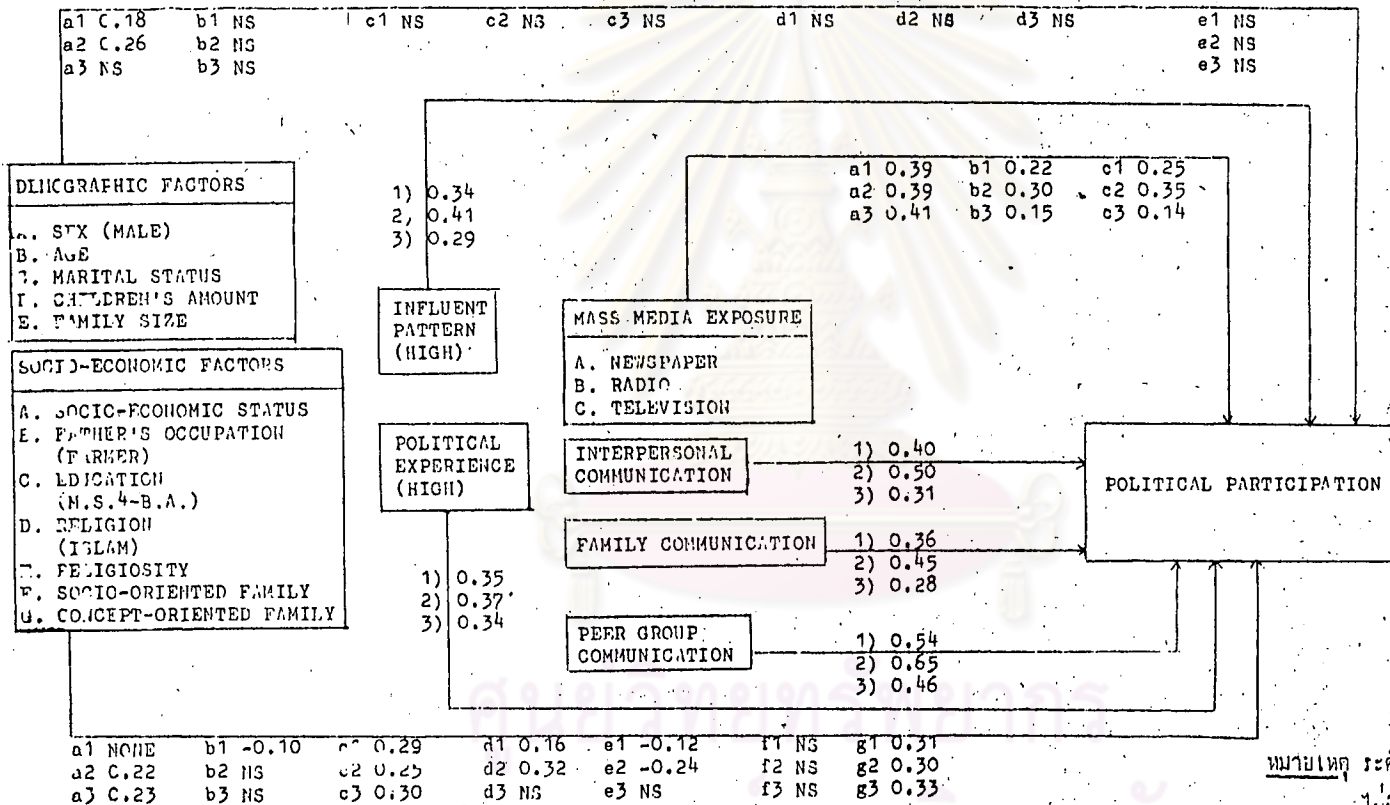
- N.S. = ไม่มีความนัยสำคัญ
- NONE = ไม่อาจนำมาหาค่าความ
 สหสัมพันธ์ได้
- 1 = ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
- 2 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้า
- 3 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มทำงาน
 ในโรงงาน

แผนภูมิที่ 4 แสดงผลการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ปัจจัยการเป็นผู้นำหรือพลตามความคิดเห็น
 ปัจจัยการมีส่วนร่วมการเพิ่มเหตุการณ์ทางการเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม
 กับความสัมพันธ์ทางการเมือง

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญที่ p 0.05

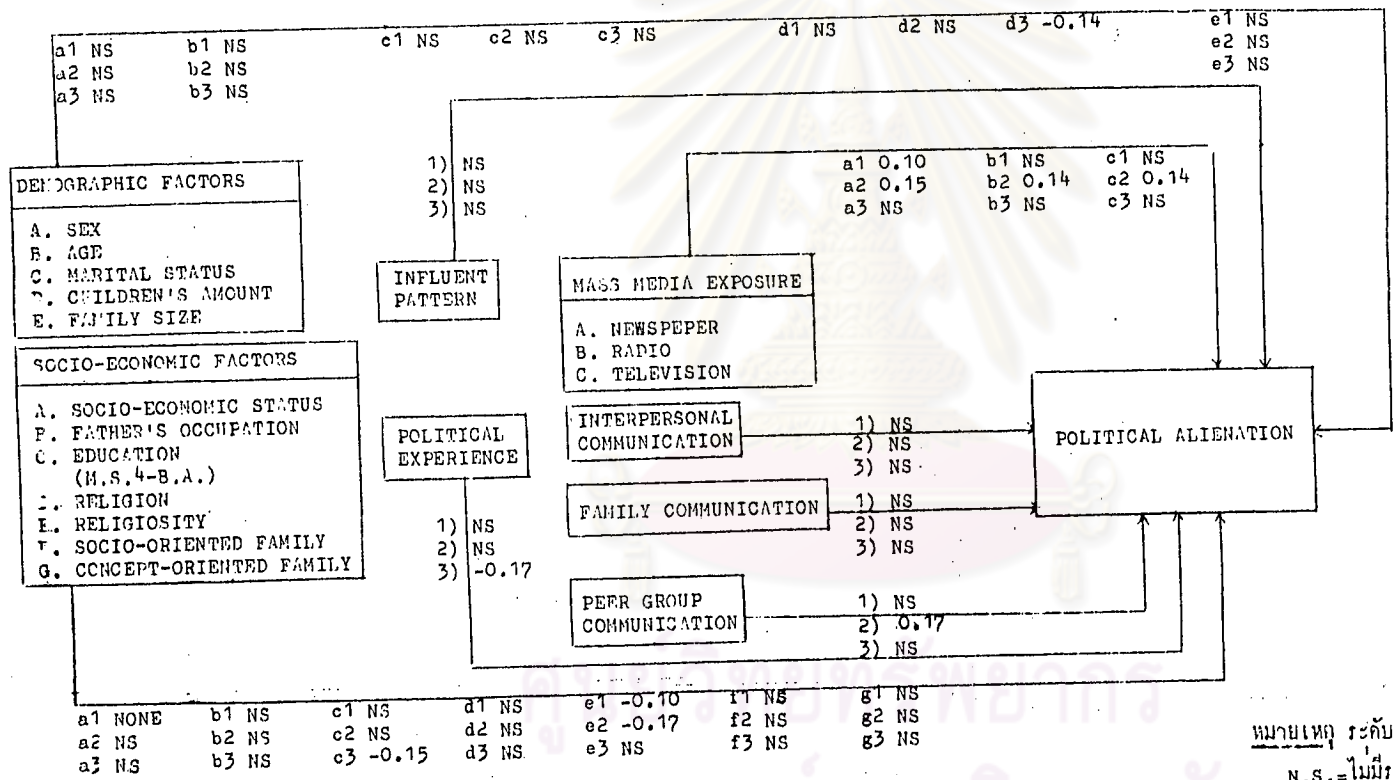
- N.S. = ไม่มีระดับนัยสำคัญ
 NONE = ไม่อาจนำมาสู่ค่าความ
 สหสัมพันธ์ใด
 1 = ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
 2 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้า
 3 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มทำงาน
 ในโรงงาน

แผนภาพที่ 5 แสดงผลการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร บัณฑิตการเป็นผู้นำอิทธิพลทางความคิดเห็น บัณฑิตการมีประสมการณ
ในเหตุการณ์ทางการเมือง บัณฑิตประชากร และบัณฑิตทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมือง

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญที่ P = 0.05

- N.S. = ไม่มีระดับนัยสำคัญ
NONE = ไม่อาจนำมาผูกคาคความ
คู่สัมพันธ์ได้
- 1 = ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
2 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้า
3 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มทำงาน
ในโรงงาน

แบบภาพที่ 6 แสดงผลการศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสื่อสาร ปัจจัยการเป็นผู้มีอิทธิพลทางความคิดเห็น ปัจจัยการมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ทางการเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม กับความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง

หมายเหตุ ระดับนัยสำคัญที่ P 0.05
 N.S. = ไม่มีระดับนัยสำคัญ
 NONE = ไม่อาจนำมาหาค่าความสัมพันธ์ได้
 1 = ผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมด
 2 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มหัวหน้า
 3 = ผู้รับการสัมภาษณ์กลุ่มทำงานในโรงงาน

4. สรุประดับความสำคัญของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อกระบวนการสังคมประกิต ทางการเมือง

ก. ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุดกับการมีทัศนคติทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์เมื่อพิจารณาทั้งสองกลุ่ม คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง ส่วนใหญ่กลุ่มผู้ทำนา คือ ลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มแบบ Concept-Oriented สำหรับในกลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง

ข. ความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตย

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุดกับการมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการเมืองแบบประชาธิปไตยของผู้รับการสัมภาษณ์ ทั้งเมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่ม และแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพ ได้แก่ การเปิดรับข่าวสารการเมืองทางหนังสือพิมพ์ เช่นเดียวกัน

ค. ความสนใจทางการเมือง

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุดกับการมีความสนใจทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ เมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่ม คือ การเปิดรับข่าวสารเมืองทางสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์) ซึ่งเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพ พบว่าในกลุ่มผู้ทำนาเป็นเช่นเดียวกัน แต่ในกลุ่มผู้ทำงานในโรงงาน คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง

ง. การมีส่วนร่วมทางการเมือง

พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงสุดกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ เมื่อพิจารณารวมทั้งสองกลุ่มอาชีพ และเมื่อแยกพิจารณาในแต่ละกลุ่มอาชีพ ปรากฏว่า เป็นเช่นเดียวกัน คือ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง

จ. ความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแต่ละปัจจัยกับความรู้สึกแยกตนเองจากการเมืองเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และไม่ชัดเจน จึงไม่ได้นำมาพิจารณาหาระดับนัยสำคัญสูงสุดในการสัมพันธ์ เช่นตัวแปรอื่น ๆ ของกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมือง

กล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่ค้นพบจากผลของการวิจัยนี้ คือ ได้ทราบว่าปัจจัยที่เป็นเหตุหรือมีอิทธิพลต่อกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมืองของผู้รับการสัมภาษณ์ในระดับสูงสุดนั้น ล้วนแต่เป็นตัวแทนและการสื่อสารที่เกิดขึ้นในกลุ่มตัวแทนของกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมืองทั้งหมด ได้แก่ การสื่อสารในกลุ่มเพื่อน การเปิดรับสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) และลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มแบบ Concept - Oriented

สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามในการค้นพบนี้ ก็คือ ปัจจัยพฤติกรรมสื่อสารในกลุ่มเพื่อน และการเปิดรับสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) ซึ่งทั้งกลุ่มเพื่อนและสื่อมวลชนนั้น ในแนวความคิดของกระบวนการสังคมประจักษ์ทางการเมือง อธิบายไว้ว่า เป็นตัวแทนในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลในระดับต่างกัน คือ กลุ่มเพื่อน จะเป็นตัวแทนที่อยู่ในระดับปฐม (Primary) ส่วนสื่อมวลชนเป็นตัวแทนที่อยู่ในระดับทุติยะ (Secondary) ซึ่งตัวแทนในแบบแรกนั้น จะมีลักษณะของความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองที่ไม่เป็นทางการ (Informal) ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured) และควบคุมไม่ได้ นอกจากนี้ กลุ่มเพื่อนยังเป็นตัวแทนที่มีลักษณะเฉพาะอันสำคัญในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองแก่บุคคลอีกควย นั่นคือ การมีความต่อเนื่องยาวนาน เพราะบุคคลย่อมจะมีการคบหาสมาคมกับเพื่อนเกือบตลอดชีวิต สำหรับตัวแทนในแบบหลัง จะมีลักษณะของความสัมพันธ์ในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างเป็นทางการ (Formal) มีโครงสร้าง (Structured) และสามารถควบคุมได้

และจากผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า ในท้องที่บางชน ซึ่งมึลักษณะของสังคมที่กำลังเปลี่ยนรูป ระหว่างสังคมแบบเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรมนั้น ตัวแทนทั้งสองประเภทนี้มีบทบาทในการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมืองในกระบวนการสังคมประภคให้แก่ประชากรเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นแนวโน้มในสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ (Modern Society) นั้นเอง

2. ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ อาจนำไปเป็นข้อมูลประกอบในการอนุมานใช้ในการวางแผนการใช้การสื่อสารสนับสนุนในการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งในท้องที่บางชนซึ่งเป็นเขตชุมชนขยาย และในชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะทางสังคมทำนองเดียวกันกับท้องที่บางชน ได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนในเรื่องการเมือง มีผลอันสำคัญต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้ในกระบวนการสังคมประภคทางการเมืองของบุคคล จึงอาจวางการสื่อสารในกลุ่มเพื่อนเป็นตัวแทนที่ถ่ายทอดแนวความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้ซึ่งกันและกันได้ ทั้งนี้ถึงแม้ว่า กลุ่มเพื่อนจะเป็นตัวแทนที่มีลักษณะที่ควบคุมไม่ได้ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตาม การสื่อสารในกลุ่มเพื่อนนั้น มักจะเป็นไปในรูปของ Two-Step Flow of Communication หรือ Multi-Step Flow of Communication เสมอ นั่นก็คือ บุคคลจะรับข่าวสารจากสื่อมวลชนก่อน แล้วนำเนื้อหาของสารนั้นมาสนทนา อภิปรายกันในกลุ่มเพื่อน ดังนั้น จึงสามารถที่จะควบคุมหรือกำหนดการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมือง โดยทางอ้อมได้ โดยการวางแผนการสื่อสารที่กำหนดให้สื่อมวลชนเสนอข่าวสารทางการเมือง เพื่อผลของการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตย

2. และเนื่องจากการวิจัยได้พบด้วยว่า การเปิดรับสื่อมวลชน คือ หนังสือพิมพ์ มีผลอันสำคัญต่อการถ่ายทอดการเรียนรู้ในกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง และ สื่อมวลชน ยังมีลักษณะเป็นตัวแทนของกระบวนการสังคมประกิตที่มีลักษณะควบคุมได้ ดังนั้น จึงเป็นการง่ายที่จะกำหนดการถ่ายทอดการเรียนรู้ทางการเมือง โดยทางตรงได้โดยการ วางแผนการสื่อสารที่กำหนดให้สื่อมวลชนเสนอข่าวสารทางการเมือง เพื่อเป้าหมายในการ พัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อันจะมีผลกระทบทางอ้อมไปยังการสื่อสารในกลุ่ม เพื่อน ตามที่กล่าวแล้วในข้อที่ 1

3. จากข้อ 1 และ 2 จะเห็นได้ว่า ข้อเสนอที่การวิจัยนี้พยายามจะกล่าวถึง คือการที่จะใช้การสื่อสารให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาทางการเมือง โดยการวางแผนการ สื่อสารที่สอดคล้องกัน แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น คือ จะต้องให้สื่อมวลชนมีความสำนึกในหน้าที่ และใช้วิธีการเสนอข่าวสาร (Information) โดยมุ่งเน้นในการเสนอเนื้อหาข่าว สารที่เป็นประโยชน์ หรือช่วยให้ประชาชนสามารถใช้ข่าวสารนั้นประกอบการตัดสินใจ และพัฒนาความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง อันเป็นรูปแบบของการกำหนดวาระทางการเมือง (Agenda-Setting) ซึ่งจะมีผลในการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจทางการเมือง แบบประชาธิปไตยในระยะยาว มิใช่การใช้การเสนอข่าวสารที่มีแนวโน้มที่จะใช้สื่อมวลชนเป็น เครื่องมือในการโน้มน้าวใจ (Persuasive Tools) ที่ต้องการผลอย่างฉาบฉวย ในระยะสั้น ไม่มีผลในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชนแต่อย่างใด

4. การที่จะใช้การสื่อสารช่วยสนับสนุนการพัฒนาทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในประเทศนั้น หากจะให้ เป็นผลสำเร็จอย่างแท้จริง คือ ให้ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ใ้รับการปลูกฝังใหม่มีความรู้สึกรู้จักทางการเมือง และมีวิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณากันในระดับการกำหนดนโยบายการ พัฒนาประเทศ การกำหนดนโยบายในการพัฒนาทางการเมืองนั้น ควรจะมีควบคู่ไปเช่น เดียวกับนโยบายการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้สอดคล้องกับการกำหนดนโยบาย การสื่อสารของประเทศ ให้มีส่วนช่วยสนับสนุนนโยบายและแผนในการพัฒนาการเมือง

เศรษฐกิจ และสังคม จะเป็นการใช้ทรัพยากรการสื่อสารที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งรัฐบาล และผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องไม่ควรมองข้ามความจริงในข้อนี้ เพราะสิ่งที่ต้องกระทำคือ การพัฒนาทางด้านวิธีการและแนวความคิดที่จะใช้ (Software) มากกว่าด้านวัตถุ (Hardware) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีพร้อมอยู่แล้วในประเทศ

การศึกษาในเรื่องบทบาทของการสื่อสารและการพัฒนาทางการเมืองนั้น พอจะกล่าวได้ว่า ในปัจจุบันยังมีผู้ศึกษาไว้น้อยมาก ดังนั้นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงอาจใช้เป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับการศึกษามหาบทของการสื่อสารที่มีต่อการพัฒนาทางการเมือง ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปแบบของการสื่อสารภายในครอบครัวทั้งแบบ Concept-Oriented และแบบ Socio-Oriented กับกรณีความรู้ทางการเมือง การศึกษาสื่อมวลชนในเรื่อง Agenda-Setting และการศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อไปถึงการวิเคราะห์หาลำดับขั้นตอนของพฤติกรรมสื่อสารที่มีผลต่อการเรียนรู้ในกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง ตลอดจนการศึกษาเพื่อทำนายแนวโน้มของในรูปแบบของพฤติกรรมสื่อสารที่จะมีผลต่อกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองต่อไปในอนาคตเป็นอาทิ อนึ่ง การศึกษาที่ควรจะทำต่อไป สืบเนื่องจากการวิจัยนี้ ที่ไม่ควรจะมองข้ามไป ได้แก่ การศึกษาเพื่อค้นหาปัจจัยนี้เป็นสาเหตุของการมีความรู้สึกแยกตนเองจากการเมืองของบุคคล ซึ่งพบว่า มีอยู่ในระดับสูง แต่ไม่พบว่ามีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่นำมาศึกษาในการวิจัย อย่างเด่นชัด ซึ่งเขาใจว่า จะต้องศึกษาอย่างลึกซึ้งในขอบข่ายของสังคมวิทยา และสังคมจิตวิทยาต่อไป เหตุที่ควรจะทำการศึกษาในเรื่องนี้ ก็เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการเมืองแบบประชาธิปไตย เพราะลักษณะการมีความรู้สึกแยกตนเองจากการเมือง เป็นลักษณะที่ขัดแย้งต่อการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย นั่นเอง

และลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มแบบ Concept-Oriented ของผู้รับการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีลำดับชั้นทางสังคม (The Social Categories theory) ของ De Fleur¹ ที่ว่า บุคคลที่มีลักษณะเหมือนกัน... อยู่ในลำดับชั้นทางสังคมเดียวกันจะเลือกรับเนื้อหา ของสารและตอบสนองต่อเนื้อหาของสารในแบบเดียวกัน

ในส่วนต่อมา คือบทที่ 6-8 เป็นการศึกษาวិเคราะห์หาความสัมพันธ์ของปัจจัย ต่าง ๆ กับกระบวนการสังคมประภคิตทางการเมือง โดยเน้นที่ปัจจัยพฤติกรรมสื่อสาร ในเรื่องการเมืองเป็นสำคัญ ต่อมาได้แก่ปัจจัยการมีอิทธิพลทางความคิดเห็น ปัจจัยการมี ประสบการณ์ทางการเมือง ปัจจัยประชากร และปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเมื่อ วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของแต่ละปัจจัยดังกล่าว กับ กระบวนการสังคมประภคิตทางการเมือง แต่ละคู่แล้ว ยังได้นำเอาปัจจัยทั้งหมดมารวมสรุปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ว่า ปัจจัยใดเป็น ปัจจัยเหตุอันสำคัญมากที่สุดต่อลักษณะความเป็นไปของกระบวนการสังคมประภคิตทางการเมือง ของผู้รับการสัมภาษณ์ อีกด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Melvin L. De Fleur, Theories of Mass Communication, (New York: David McKay Company Inc., 1970)